

Nyttårstale

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

1 januar 1998

Sted

NRK radio og fjernsyn

1 I jule- og nyttårshelgen får mange av oss anledning til å stoppe litt opp og tenke gjennom hva vi bruker livet vårt til. Kanskje skal vi spørre: Hva er viktig for meg? Bruker jeg tid på det? Og videre: Hva ønsker jeg at samfunnet omkring meg skal være preget av?

5

Vi ønsker å stimulere til refleksjon og debatt om slike spørsmål. Derfor blir det nå på nyåret satt ned det som ofte blir kalt en verdikommisjon. Den skal ikke sitte i et lukket rom og så etter lang tid avgi en rapport. Den kan ikke gi svar på vegne av oss alle. Men den skal arbeide slik at vi blir engasjert i spørsmålet om hvilke verdier og etiske normer vi synes er viktige. Derfor henvender jeg meg nå
10 til dere alle: La oss sette av tid i våre hjem, på skoler og arbeidsplasser, i forsknings- og mediamiljø og drøfte dette: Hva er viktig for oss? Hva har vi felles, og hva skiller?

15 Svarene kan bli ulike. Men mange vil nok svare: Livssynet, eller troen min er viktig. Familien og venner er viktig. Adgang til natur og kultur - trygghet for barn og unge. Leveregler så vi skiller mellom rett og galt.

Vi lever i et godt samfunn. Men vi merker også trekk som bekymrer; økonomisk
20 unnasluntring, ungdom på drift, vold og annen kriminalitet. Vi ser også oppløsningstendenser i nærmiljø og familie, og mange sliter med ensomhet.

Vi kan mobilisere mot dette. Selvsagt er det spørsmål om lover og kontroll. Men dette kan bare bøte på problemer som allerede har oppstått. Mye bedre og mer
25 effektivt er det om vi som mennesker handler til beste for våre medmennesker - og oss selv. At vi har innebygd verdier og normer som fører til bevisste og moralske valg. De fleste tar ansvar. Hvis vi får mer av det - trenger vi mindre kontroll, regler og politi. Dess mer ansvarsmobilisering nedenfra, dess mindre behov for styring og kontroll ovenfra. Slik kan vi også lettere delegere mer

ansvar til nærmiljø og enkeltmenneske.

Derfor vil Regjeringen også satse mer på familiepolitikk. Vi trenger tid for samvær med hverandre. Mange foreldre vil ha mer tid til barna. Det vil vi at de
35 skal få mulighet til. Derfor ønsker vi en familiepolitisk reform for småbarnsforeldre. En reform som gir større rettferdighet og mer lik støtte til barnefamiliene uavhengig av hvilken omsorgsform de velger for barna sine.

I en tid med forandringer vil vi prioritere samvårsformer og møtesteder som
40 tradisjonelt har hatt stor betydning. I nærmiljøet ligger det uvurderlige ressurser, og mulighet for fellesskap gjennom foreningsaktiviteter, dugnader, idrett og andre arrangementer. Løsningen på alle problemer verken kan eller skal ligge hos politikerne. Der enkeltmennesker tar ansvar og gjør noe skapes det gode samfunn. I kor og korps, i kirken og på teatret blir den menneskelige
45 fellesskapsopplevelse satt i sentrum.

De frivillige organisasjoner må ha gode arbeidsmuligheter. Derfor gjennomgår vi nå regelverk og økonomiske støtteordninger for å gjøre disse bedre.

50 Landet vårt er rikt på ressurser. Disse skal vi ta i bruk, ikke la ligge øde. På mine reiser i distrikts-Norge har jeg møtt en stadig voksende uro: Vil det være arbeid her for neste generasjon eller må de reise ut? Bønder spør seg selv om sønn eller datter vil overta gården. Fiskere lurar på om de får noen til å overta båten og fortsette fisket.

55 Dette er en uro vi må ta på alvor. At folk flytter på seg er helt naturlig. Ungdom ønsker å dra ut for å søke seg utdanning. Det er en utvikling som kommer til å fortsette. Men i dag ser vi en alvorlig tendens. Folketallet går ned i over halvparten av landets kommuner.

60 Det er krevende å snu denne utviklingen. Innsats må settes inn over et bredt spekter. Levende distriktssamfunn krever også et mangfoldig kulturtilbud, en god familie- og barnehagepolitikk og varierte arbeidsplasser som gir muligheter også for kvinner.

65 Folk står på og vil gjerne skape seg sitt eget utkomme. Enten det gjelder i små bedrifter, landbruk, skogbruk eller fiske. Da må vi fra sentralt hold stille opp med rammevilkår som gjør dette mulig.

Samtidig skal vi ta vare på og utvikle kvalitetene i våre bysamfunn.

Den teknologiske utviklingen har forandret våre liv. Verden har rykket nærmere.

Et samfunn der kunnskap betyr stadig mer, er også et samfunn i stadig omstilling fordi kunnskap hele tiden utvikles. Da må trygghet skapes gjennom evne til å mestre forandring. Livslang læring blir stadig viktigere for at vi som mennesker, og som nasjon kan følge med i utviklingen. Vi må også unngå et nytt klassesdelt samfunn - mellom de som kan nyttiggjøre seg informasjonsteknologien og de som lett kan falle utenfor.

Det har også det siste året vært mye oppmerksomhet i media om enkeltpersoner som ikke har fått nødvendig sykehusbehandling, sykehjemsplass eller hjemmehjelp. Dette er heldigvis unntakene. Men det er likevel tegn på at ikke alt fungerer som det skal. Det er alvorlig. Helsevesen og eldreomsorg angår oss alle. Vi vil gripe fatt i de problemer vi her står overfor.

Det er allerede igang en nødvendig opprusting av spesielt kreftomsorgen og psykiatrien. I fjor vår vedtok Stortinget en handlingsplan for eldreomsorgen. Målet er at alle eldre må få den hjelp de trenger på det tidspunkt de trenger den. De aller fleste eldre er relativt friske og klarer seg godt selv. Utfordringen er å bygge ut tiltak for de 10-15% som har et særlig behov for hjelp. Det må vi klare.

Den medisinske utviklingen gjør det mulig for helsevesenet å hjelpe stadig flere. Sykdommer som vi før ikke kunne gjøre noe med, kan vi i dag forebygge og behandle. Det er noe vi skal glede oss over. Samtidig forklarer dette noe av de kapasitetsproblemer vi har i helsesektoren. Problemer som blir forsterket av at livsstil og miljøproblemer fører til at enkelte lidelser blir mer utbredt.

Norge har store oljeinntekter. Mange spør derfor hvorfor vi da ikke kan bruke disse pengene til raskt å løse de ugjorte oppgavene. Så enkelt er det dessverre ikke.

Oljeinntektene vil avta senere. Vi må derfor bygge opp reserver til kommende generasjoner. Dessuten er det en økonomisk lov, enten vi liker det eller ikke, at hvis for mye penger settes inn i forbruk - privat eller offentlig - får vi for stort

110 press i økonomien, med påfølgende prisstigning og renteøkning. Det vil virke ødeleggende. Derfor må vi holde noe igjen. Her har vi alle et ansvar slik at vi kan ta vare på de fordeler vi har opparbeidet. Arbeidsledigheten synker. Det er vi glad for. Vi vil at enda flere ledige skal få jobb. Samtidig er det i noen bransjer nå mangel på arbeidskraft. Dette forsterker presset på lønnsnivået, noe som krever ekstra varsomhet.

115 De fleste av oss har det økonomisk og materielt godt. Vi har det vi trenger, ja ofte mer enn det. Men ikke alle har det slik. Noen ligger etter i velferdsutviklingen. Det er vårt alles ansvar, og i særlig grad for oss myndigheter, å løfte disse fram og bidra til sosial og økonomisk trygghet.

120 Kvaliteten i et velferdssamfunn måles ikke først og fremst i brutto nasjonalprodukt, men i hvordan vi tar oss av svakstilte.

I de siste årene har det blitt økende forskjeller i Norge. Dette vil Regjeringen gripe fatt i. Vi vil analysere situasjonen, drøfte årsaker og fremme forslag for å snu utviklingen. Langtidsledige, uføre, aleneforsørgere og andre skal kjenne et håndtrykk fra samfunnet for øvrig.

130 Om vi har svakstilte grupper i vårt eget samfunn, er dette enda mer tilfelle om vi ser ut over landets grenser. Det er intet i vår kristne og humanistiske kulturarv som betyr at ansvaret skal stoppe ved norskegrensa. Tvert om - det barnet som nå trekker sitt siste åndedrag på gata i Calcutta, eller den som tortureres i Burma, er vår bror og søster.

135 Mer enn 1 milliard mennesker lever i absolutt fattigdom. Ofte skal det lite til for å sikre mennesker helsetjenester, skolegang og adgang til rent vann. Vi må være med på det løftet. Det handler om menneskeverd og nestekjærighet.

140 Den 10. desember i år vil vi markere 50-årsjubileet for menneskerettighetserklæringen. Jeg vil oppfordre alle til å ta del i markeringer av jubileet. I vårt land kan vi trygt ta det som der står skrevet som en selvfølge. Men den generasjonen som opplevet krigen vet at det ikke var noen selvfølge. Den gang var det blodig alvor.

145 Og det er det for millioner også i dag. I denne kampen må Norge synes, nettopp fordi vi er så heldig stilt og fordi vi "ikke skal tåle så inderlig vel den urett som

ikke rammer oss selv", slik Arnulf Øverland skrev. Ofte kan kampen mot undertrykking virke håpløs. De følte det slik i Sør Afrika. Men frihetskampen
150 førte fram. Det håpet Nelson Mandela har spredt til tusen mørke hjørner av verden må vi være med på å holde levende. Burma, Nigeria, Iran - det kan vente en demokratisk vår selv der fortvilelsen rår.

For tre år siden tok vi vårt valg i forhold til EU. Det er et valg resten av Europa
155 respekterer, og som Regjeringen bygger sin politikk på.

Om ett år vil Norge ta over formannskapet for arbeidet i Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa, OSSE. Allerede fra i dag går vi inn i ledelsesgruppen for dette samarbeidet som favner over 50 stater i Europa og
160 Nord-Amerika. Dermed begynner vi på en av de største oppgavene for norsk utenrikspolitikk på mange år. Nå får vi en spesiell mulighet til å gi vårt bidrag til utviklingen av det nye Europa.

I det nye Europa er det ikke lenger motstandere, vi er i samme båt. I mai skal vår
165 Konge og Dronning besøke Russland, vårt naboland. Våre land har levet i fred med hverandre i over 1000 år. Statsbesøket blir en god anledning til å markere de mange bånd som knytter oss sammen. Det er i Nord at Russland møter Vesten og her kan vi gi et viktig bidrag til forsoning, samarbeid og felles løft, ikke minst på miljøområdet.

170 Vi bor i et lite land, som mer og mer blir en del av en internasjonalisert verden. Vi må være verdensborgere, samtidig som vi skal være oss selv. Vi er med rette stolte av det velferdssamfunn som er skapt av våre foreldre og besteforeldre.

175 Når vi løfter blikket utover landets grenser ser vi også at spørsmålet om vårt eget forbruk av ressurser tvinger seg fram. I året som har gått har verdens befolkning vokst tilsvarende 20 ganger innbyggertallet i Norge. Intet land kan være uberørt av denne utviklingen. Vi har ikke fordelt verdens ressurser på en rettferdig måte!

180 Vårt forbruk skaper også miljøproblemer. Faren for menneskeskapte klimaendringer er den mest alvorlige miljøutfordring verden står overfor. Det kan føre til global oppvarming, og et mer ustabilt og uforutsigbart klima. Den internasjonale avtalen som ble inngått i Kyoto i desember er historisk. Alle
185 industrialiserte land skal bidra til reduksjoner av utslipp for å unngå

klimaendringer. I Norge må vi iverksette tiltak for å redusere utslippene av energibruken innen både husholdninger, industri og petroleumsvirksomhet - og innen både bil-, båt- og flytrafikk. Det betyr krav til omstillinger.

190

Vi er alle opptatt av miljøet rundt oss, det fysiske såvel som det menneskelige. Vi ønsker en ansvarlig forbrukerholdning isteden for en ukritisk materialisme. Vi ønsker en samfunnsutvikling som legger til rette for fellesskap og nærhet mellom mennesker. Vi vil fremme samhold, ærlighet og rettskaffenhet. De 10
195 bud oppfattes av de fleste som gode levereregler, uansett tro og livssyn.

Som politiske ledere har vi ansvar for å reise debatt og idealer. En debatt om verdier forutsetter bevisstgjøring av hvilke verdier vi selv vil bygge på. Men det forutsetter også at vi åpent våger å møte andre mennesker, andre holdninger og livssyn. Slik kan egen verdiforankring kombineres med toleranse og respekt for
200 andre. Gjennom en åpen holdning til nye landsmenn kan det norske samfunnet favne en større kulturell rikdom og samtidig få sterkere frem i lyset de kristne og humanistiske verdier som har preget, og fortsatt skal prege, vår kultur.

205 Det beste i vår tradisjon er skapt i vekselvirkning mellom det hjemlige og det som kommer utenfra.

Oppgaven med å lede landets regjering er ansvarsfull. Jeg ser på mitt arbeid som en tjeneste for folk og land, og jeg fylles med ydmykhet overfor oppgaven og
210 overfor dere alle i det norske samfunn som vi er satt til å tjene.

I Norge har vi det privilegium å være ledet av et kongehus som viser vei for oss alle. Jeg vil på vegne av det norske folk i kveld takke vår konge, dronning og kongefamilie for den innsats de har utført og det de har betydd for oss alle også i
215 året som nå har gått.

Jeg hilser til alle nordmenn som tjenestegjør i utlandet, i misjonen, i bistands- og menneskerettighetsarbeid, i vår utenrikstjeneste, og i andre sammenhenger. Norge er et godt land å leve i. La oss alle gjøre vårt for at det kan bli enda bedre.
220 Et samfunn med mer menneskelig varme.

Jeg ønsker dere alle et godt nytt år!

Kilde

<http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/smk/1998/taler/099005-991757/dok-bn.html>

230

Emner

Nyttårstale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nyttarstale-418>

235

240

245

250

255

260